

Prosjekt Kvalitet i praksisstudiene

Prosjektgruppens anbefalinger

**Møte i Fakultetsstyret ved Det medisinske fakultet ved
NTNU**

3. mars 2016

Grete Ottersen Samstad, helsefaglig sjef St. Olavs Hospital

Prosjektleder for Praksisprosjektet i 2014 – 2015

UNIVERSITETS- OG HØGSKOLERÅDET

The Norwegian Association of Higher Education Institutions

uhr@uhr.no www.uhr.no

Praksisprosjektet – et nasjonalt utviklingsprosjekt

Mål: Heve kvaliteten og sikre relevansen i de eksterne praksisstudiene i helse- og sosialfagutdanningene, slik at de kan møte framtidens kompetansebehov .

Det skal være god ledelsesforankring, bred involvering og likeverdighet i arbeidet.

Oppdraget gjelder alle 19 helse- og sosialfagutdanninger, med tilhørende videre- og masterutdanninger.

19 helse- og sosialfagutdanninger

- lege
- ernæringsfysiolog
- psykolog
- farmasøyt
provisor
- farmasøyt
reseptar
- tannlege
- tannpleier
- tanntekniker
- sykepleie
- bioingeniør
- radiograf
- audiograf
- optiker
- ortopediingeniør
- ergoterapeut
- fysioterapeut
- vernepleier
- barnevernspedagog
- Sosionom

110 studieprogram

Bakgrunn for prosjektet

- St.m 13; Samspillsmeldingen
  - Stor variasjon i type og omfang praksisstudier
  - 2/3 av praksisstudier legges til spesialisthelsetjenesten
  - Mangel på praksisplasser → fokus på innhold og kvalitet blir for svakt
  - Tverrprofesjonell samarbeidslæring som utdanningspolitisk mål
  - Behov for å vurdere lovverk og finansiering
- Møter dagens utdanninger samfunnets behov?

= behov for å øke kvalitet og sikre relevansen i praksisstudiene

Eksempel fra St. Olavs Hospital

Praksisstudier ved St. Olavs Hospital 2015	Praksisopphold	Praksisuker
Medisinstudenter	42	224
Psykologistudenter	162	718
Bachelorstudenter	974	2547
Videreutdanning- /masterstudenter	268	2215
Sum	1446	5704

Mandat og metode

---

1. *Vurdere behovet for og foreslå endringer i omfang og type av praksisstudier for hver utdanning, med utgangspunkt i samfunnets behov.*
2. *Utarbeide forslag til kriterier og indikatorer for hva som kjennetegner kvalitet og relevans i praksisstudiene.*
3. *Utrede behovet for en ordning for godkjenning av praksissteder som læringsarenaer.*

Tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS) skal inngå i punkt 1 og 2

Noen begrepsforklaringer

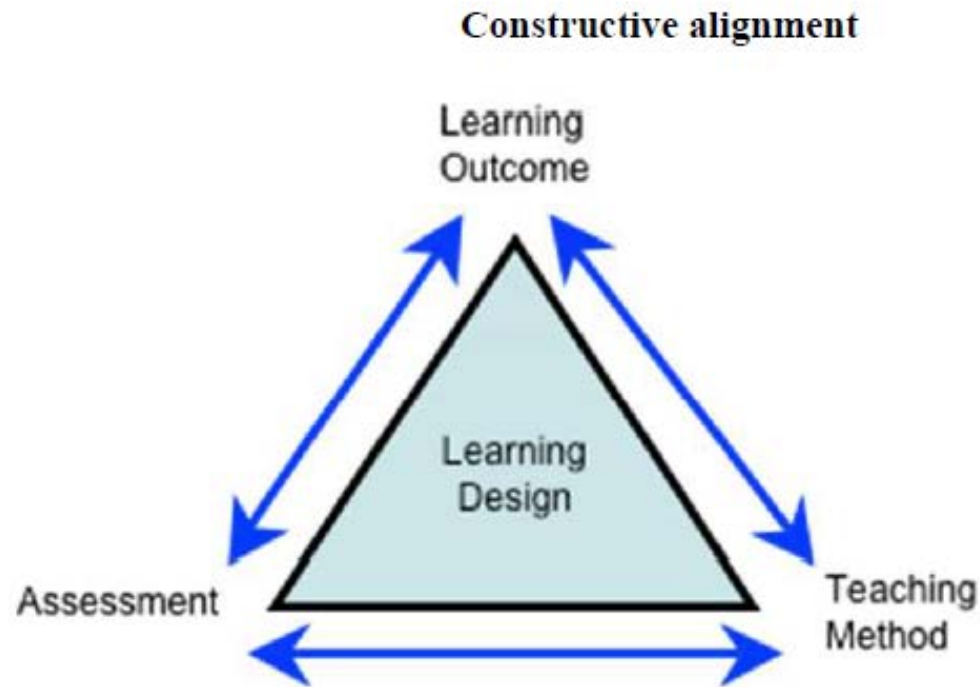

- Eksterne praksisstudier
  - planmessig opplæring som foregår i autentiske yrkessituasjoner under veiledning av person med relevant yrkesutdanning og yrkespraksis (Brandt, 2005:11).
- Veiledning – en fellesbetegnelse
  - rådgivning, supervisjon, konsultasjon, mentorfunksjon og coaching
  - bør beholdes den komplementære relasjonen mellom den mer erfarne og kompetente, og den mindre erfarne eller kompetente i en undervisnings-, utdannings- eller yrkessammenheng.
  - handlingskompetanse som veileder innebærer å planlegge, begrunne, gjennomføre, vurdere og reflektere over veiledning og coaching i en-til-en- situasjoner, i grupper, på ulike arenaer og i endrings- og utviklingsarbeid. (Løw, 2009)

Teoretisk rammeverk

John Biggs (1999) What the Student Does: teaching for enhanced learning, Higher Education Research & Development, 18:1, 57-75, DOI: [10.1080/0729436990180105](https://doi.org/10.1080/0729436990180105)

Profesjonsutdanninger...

- skiller seg fra disiplinfag ved at de utdanner til spesifikke yrker, hvor studentene også skal lære å løse bestemte praktiske oppgaver
- kjennetegnes ved å være *både* FoU-baserte og praktiske, og at FoU i stor grad har en anvendt karakter
(*Utdanning + FoU = Sant. UHR, 2010*)

Profesjonsutdanningene

- **Likheter**
  - utdanner til akademiske grader
  - generalistutdanninger
  - praksisstudier i spesialiserte praksisfelt
  - innenfor mange typer tjenester
- **Ulikheter**
  - varighet på utdanningene
  - andelen praksisstudier
  - styringsmekanismer
  - rammevilkår

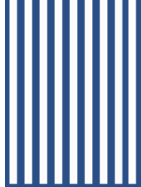

Samfunnets behov

- Trygge og kunnskapsbaserte tjenester, økt samhandling på tvers av fagbakgrunn og tjenester samt økt kompetanse i den kommunale helse- og omsorgstjenesten framheves av myndighetene som sentrale virkemidler for å sikre god kvalitet og troverdighet i tjenestene samt for realiseringen av «pasientens helsetjeneste». (Jfr HelseOmsorg21, Primærhelsemeldingen, Folkehelsemeldingen, Nasjonal helse- og sykehusplan)
- Anbefalingene fra Praksisprosjektet er ment å skulle understøtte disse virkemidlene.

Utfordringer knyttet til tilgang, kvalitet og relevans

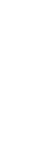

- misforhold mellom volum og behov på den ene siden, og kapasitet og kompetanse på den andre siden
- struktur, samarbeid
- ulike lovforpliktelser
- ulike finansieringsordninger
- ulike rapporteringskrav

Tiltak for å øke kvalitet og relevans

- De ulike utdanningsstedene må ha like sluttkompetansebeskrivelser.
- Forpliktende samarbeid om praksisstudier reguleres av samarbeidsavtaler. De viktigste områdene for samarbeidet inngår i felles rammeplan/forskrift.
- Det må stilles krav til veileders kompetanse. Det gjelder både profesjonskompetanse, akademisk kompetanse, veiledningskompetanse og kompetanse i å jobbe kunnskapsbasert. Kravet om formell veiledningskompetanse forskriftsfestes, likedan utdanningsinstitusjonens ansvar for å tilby veilederutdanning og kontaktlærers bidrag på praksisstedet.

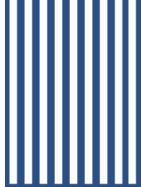
-
- Det er behov for å øke status på praksisdelen av utdanningene, både i UH og tjenester. Det bør skapes en karrierevei for de som har en stor andel praksisveiledning i jobben.
  - Kombinerte stillinger etableres for å utvikle et tett og forpliktende samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og praksisfelt, og for å øke både kvalitet og relevans i utdanningene.
  - Nye praksismodeller utvikles, utprøves, evalueres og utveksles i et likeverdig samarbeid mellom utdanningsinstitusjon og praksissted.

-
- Studentene må få tilgang til aktuelle temaer for oppgaveskriving, samt tverrprofesjonelle læringssituasjoner hvor pasientsikkerhet og forbedring av samhandling praktiseres.
  - Det anbefales økt satsning på utdanningsforskning, med et spesielt fokus på arbeidsformer og læringsutbytte i praksisstudier.

Forslag til kriterier og indikatorer for kvalitet og relevans i praksisstudiene

---

- En kvalitetsindikator er et indirekte mål, en pekepinn, som sier noe om kvaliteten på det området som måles.
- Praksisprosjektet skal kun utarbeide et forslag til indikatorer, basert på det både UH og tjenestene mener er viktig.
  - Dvs et sett av indikatorer som sier noe om både strukturer, prosesser og resultater innen tjenesten.
- Utvikling og empirisk testing ligger ikke i prosjektets mandat.
- Prosjektgruppen foreslår tre nivåer;
  - Kvalitetsområder (5)
    - Kvalitetsindikatorer (13)
      - Operasjonalisering av kvalitetsindikatorene i form av målbare størrelser (videre arbeid)

Kvalitetsområde 1 Likeverdige og gjensidig forpliktende samarbeid

---

1. Læringsutbyttebeskrivelser for praksisstudiene utarbeides, implementeres, videreutvikles og evalueres i samarbeid mellom utdanningsinstitusjonen og praksisfeltet.
2. Resultater fra evaluering av praksisstedet rapporteres i organisasjonenes kvalitetssystemer og danner grunnlag for kontinuerlig forbedringsarbeid.
3. Veiledningsoppgaver i praksisstudier inngår i personal- og virksomhetsplanlegging ved praksisstedet og utdanningsinstitusjonene.
4. Samarbeidsavtaler regulerer ansvar, roller, kapasitet på praksisplasser, kompetanse og samarbeidsarenaer på alle relevante nivå, samt FoUI-samarbeid

Kvalitetsområde 2 Praksisveiledning

- Praksisstedet har ansvar for den daglige veiledning og oppfølging av studenten.
- Kontaktlærer med ansvar for å følge opp studenter på praksisstedet, skal være oppdatert i praksisfeltets problemstillinger og skal bistå praksisveileder i pedagogiske spørsmål (planlegging av læringsaktiviteter, veiledningsmetodikk, vurdering av skikkethet og evaluering).
- Praksisveileder skal ha formell veiledningskompetanse, definert med læringsutbytter, og tilsvare minimum 10 studiepoeng i omfang. Det utarbeides en plan for hvordan oppnå dette.
- Utdanningsinstitusjonen tilbyr utdanning i veiledning og kunnskapsbasert praksis tilpasset praksisstedet.
- Praksisveileder skal som hovedregel være av samme profesjon som den som blir veiledet.

Kvalitetsområde 3, 4 og 5

- 3 Tverrprofesjonell samarbeidslæring i praksisstudier
  - Studentene skal i løpet av praksisstudiene erfare tverrprofesjonelt samarbeid
- 4 Kunnskapsbaserte praksisstudier
  - Studentene skal møte kunnskapsbaserte tjenester på praksisstedet
  - Studentene skal involveres i FoU-arbeid i løpet av praksisstudiene
- 5 Systematisk kunnskapsutvikling og – utveksling
  - Praksisinstitusjonen og utdanningsinstitusjonen skal samarbeide om kunnskapsutveksling og –utvikling.

Samarbeidsavtaler

Indikatorene skal konkretiseres i avtalen. Avtalen bør også omfatte utdypende punkter om planlegging, gjennomføring, evaluering og utvikling.

Planlegging:

- Partene samarbeider om å forberede praksisstudier, identifisere og tilrettelegge læringsaktiviteter på praksisstedet i tråd med læringsutbyttebeskrivelsene.
- Partene samarbeider om å utvikle praksisarenaer og veiledningsmodeller, inklusiv modeller for tverrprofesjonell samarbeidslæring (TPS).
- Partene samarbeider om å forberede studentene for kliniske praksisstudier før de starter.

Inngår i mal for samarbeidsavtale (forts)

Gjennomføring

- Studentene deltar i arbeidsfellesskapet på praksisstedet.
- Praksisveileder er faglig oppdatert og benytter ulike kunnskapskilder i sin yrkesutøvelse.

Evaluering

- Praksisstedet evalueres av student, praksissted og utdanningsinstitusjon.

Utvikling

- Det er etablert kombinerte stillinger og hospiteringsordninger mellom tjenestene og utdanningssektor.
- Praksisfelt og UH-sektor initierer og gjennomfører felles prosjekter.

Forslag til endring i type og omfang eksterne praksisstudier

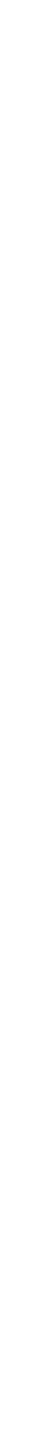
- Omfanget av praksisstudier i sum videreføres, men med en større grad av harmonisering av omfang mellom studiesteder.
- En større andel av praksisstudiene legges til kommunene, forutsatt at dette bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttene.
- En større andel praksisstudier legges til privat sektor, forutsatt at dette bidrar til at studentene oppnår læringsutbyttene, og forutsatt forpliktende avtaleverk og hensiktsmessig finansieringsordning.

-
- Selv om det er organisatorisk og logistisk utfordrende, bør det legges til rette for at TPS også kan skje i reelle pasient/klient/brukersituasjoner. Det bør utarbeides læringsutbyttebeskrivelser for tverrprofesjonell samhandlingskompetanse i praksisstudier.
  - Studentposter bør i større grad anerkjennes som en god pedagogisk modell. Det det er organisatorisk gjennomførbart, kan TPS inngå som en del av læringsutbyttene.

- Det unike med ekstern veiledet praksis er at det skjer i autentiske yrkessituasjoner, i møte med pasienter/klienter/brukere. Andre pedagogiske virkemidler, som for eksempel casestudier, simulering og ferdighetsstudier, benyttes som målrettet forberedende undervisning. Der dette understøtter læringsutbyttebeskrivelsene i praksisstudiene og bidrar til mer sammenhengende og integrerte overganger mellom teori og praksis, kan det også integreres i praksisstudiene.

Behov for godkjenningsordning av praksissteder?

- En ny type godkjenningsordning av praksissteder vil ha begrenset nytteverdi for styrking av kvalitet og relevans.
- Kvalifikasjonsrammeverket og NOKUTs tilsynsordning er tilstrekkelige virkemidler. Dette forutsetter at
  - læringsutbyttebeskrivelser for praksisstudiene utarbeides i samarbeid mellom utdanning og praksisfelt,
  - krav til kvalitet i praksisstudiene forskriftsfestes og hjemles i NOKUTs studietilsynsforskrift,
  - det initieres et prosjekt som prøver ut ulike metoder for hvordan NOKUT kan føre tilsyn med kvalitet og relevans i praksisstudier.
- Mer lik lovfesting og finansiering av praksisstudier er en forutsetning for tilstrekkelig tilgang, god kvalitet og relevans

Prosjektgruppens anbefalinger når det gjelder lovfesting og økonomi

- Alle virksomhetsområder må få klare bestemmelser om sektorenes medansvar for utdanning generelt og et sørge for-ansvar for praksisstudier spesielt. Lovteksten må være formulert i samme klartekst, slik at den ikke blir gjenstand for ulik tolkning av partene.
- Styringskrav og rapporteringskrav må formuleres likt fra ansvarlig departementene til praksisinstitusjonene, og svare på kravene fra KD.
- Kostnader til praksisstudier må kartlegges og budsjetteres.
- Praksisstudier må finansieres mere likt, og være i tråd med de krav som stilles og ressurser som utløses.
- Det må innføres incitamenter både i utdanningsinstitusjonen og praksisinstitusjonen som bidrar til å øke både kvaliteten og statusen på praksisstudiene.

Anbefalte oppfølgingsprosjekter i samarbeid mellom UH og tjenester

---

- Det bør utvikles en nasjonal modell for veiledningsutdanning, inklusive læringsutbyttebeskrivelser for det som kan være felles innhold.
- Det bør utvikles modeller for kombinerte stillinger som kan tilpasses alle profesjonsgrupper innen helse- og sosialfeltet, inklusiv organisering og finansiering.
- Det bør iverksettes et prosjekt som skal foreslå en modell for utviklingstilsyn av praksissteder, som en oppfølging av anbefalingene knyttet til oppgave 3. Modellen bør utvikles i et samarbeid mellom UH, praksisinstitusjon, Helsetilsynet og NOKUT.
- Kvalitetsindikatorerne bør testes ut og brytes ned i målbare størrelser i et prosjekt.
- Som en oppfølging av EUs Yrkesdirektiv bør det iverksettes et prosjekt som utreder nytten av å utvide varigheten på sykepleierutdanningen til mer enn 3 år.

Til slutt

- Studenter utgjør en stor ressurs for praksisstedene. Gode praksisarenaer er attraktive arbeidsplasser for nyutdannede og dermed viktig i rekrutteringsøyemed.
- Et gjensidig forpliktende samarbeid om utdanning bidrar til utvikling av kunnskapsbaserte tjenester og kunnskapsbasert utdanning.

Hva skjer videre?

Regjeringa sin handlingsplan for oppfølging av HelseOmsorg21-strategien Forskning og innovasjon i helse og omsorg (2015–2018)

Regjeringa vil

- *betre kvaliteten og auke relevansen i helse- og sosialfaglege utdanningar ved å følgje opp prosjektet Felles innhold i de helse- og sosialfaglige profesjonsutdanningene*
- *følgje opp prosjektet Kvalitet i praksisstudier*
- *vurdere eit meir omfattande, lovpålagt ansvar for kommunane til å ta imot praksisstudentar*

Ansvarlig koordinerende departement: KD

- *Medvirkende: HOD, BLD, ASD*

- **20. april: Konferanse «Fra ord til handling»**

<http://www.uhr.no/index.php?objectId=19333&method=view>

